

היוונים סגדו ליופי והיהודים?

הראשון לציון, הגאון הרב עובדיה יוסף, נשאל את השאלה הבאה:

1. שו"ת יחיה דעת ו סימן מט: האם מותר לגברים להסתכל במראה לתקן עצמם ומלבושם? הנה מובא בירושלמי (עבודה זרה ב): שלשה דברים **התירו** לבית רבן גמליאל: להסתכל במראה, ולספר קומי [בלורית הראש] וללמוד חכמת יונית מפני שהיו זקוקים למלכות. וכתבו התוספות והרא"ש והמאירי (עבודה זרה כט) שמכאן מוכח שאסור לאיש להסתכל במראה, מפני שהוא מנהג נשים ויש בזה משום לא ילבש גבר שמלת אישה שמתרגם אונקלוס לא יתקן גבר בתיקוני אישה. ואולם הר"ן (שם) כתב שבמקומות שרגילים האנשים להסתכל במראה אין בזה משום לא ילבש.

לקמן נביא את הכרעתו של הרב עובדיה במחלוקת הראשונים הזו ואת הטעם המעניין שהוא מוצא לפסיקתו, ואולם עצם השאלה פותחת פתח לאחת התהיות החשובות שמעסיקות יהודי מהשורה בימינו: מה משמעותו של עולם החול שהוא בעצם רוב חיינו? מהי חשיבותה של האסתטיקה? מה מקומו של עולם היופי והכישורים הגופניים? **מה מציעה היהדות לאדם שהתברך בכישורים פיזיים או מתפרנס מעולם היופי רבתי – אנושי, ארכיטקטוני, עיצובי וכו'?** ומה בעצם תפקידם של שלל כל הכישורים שאינם תורניים כמו מוזיקה, מתמטיקה, רפואה, עריכת דין, ידע באלקטרוניקה וכו'?

אנו עומדים בעיצומם של ימי החנוכה שמסמלים את מלחמת יהודה ביוון והמזכרת המשמעותית ביותר שנתרה מימי יוון היא האולימפיאדה, עולם תחרות הספורט הגופני. היוונים סגדו לאסתטיקה, הם ראו בעולם היופי את הנעלה שבתענוגות החיים. הם סגדו לאלים מצודדי צורה, הם בנו מבנים ארכיטקטוניים מפוארים שהעולם לא ידע כמותם, ומעל כולם עמדה ה"גימנסיה": המוסד המקודש שהביא לשיא את העוצמה הגופנית. החל מגיל צעיר נאספו האתלטים והשריריים לאולמות הספורט ונאבקו בתחרויות צמודות שהיללו את חוסנם הפיזי.

מנגד, חירפו נפשם המכבים בקריאה "מי לה' אלי" ויצאו למלחמה במטרה לסלק את התרבות היוונית מהארץ, וכאן עולה השאלה **מה הגישה שלנו?** האם אנחנו סולדים מאסתטיקה?! האם אנחנו מזלזלים ביופי או כישורים ספורטיביים?! האם אנו סבורים שכל חוויה חוץ מלימוד תורה היא פסולה?!

2. משלי לא: שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' תתהלל – מהר"ל נתיבות עולם יראת השם ג: החן אינו דבר במקבל אלא בעיני הרואה [שהזולת מוצא חן בעיני הרואה, כמו שאמר ה' למשה 'כי מצאת חן בעיני' ... והבל היופי אע"ג שהיופי הוא במקבל, מכל מקום גם היופי אינו שורש ועיקר] אלא נתון חיצוני שאינו מעיד על אישיותו הפנימית].

גרוע מכך: בפרשת השבוע שעבר קראנו על יוסף שנפל בעלילה מכוערת לבור הכלא במצרים, אבל חז"ל מייחסים לו עצמו אשמה מסוימת שעוררה את העלילה. כך למדים מהעובדה שפתאום באמצע עיסוקו בבית פוטיפר, רואה התורה צורך להתייחס אל המראה שלו:

בראשית לט: ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה – **תנחומא:** כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. אמר הקב"ה: אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך?! אני מגרה בך את הדוב מיד.

משני המקורות הללו אפשר להתרשם שהיחס ליופי נע בין סתם זיוף לתכסיס של חטא וגירוי היצר¹.

אבל זאת תפיסה שטחית. הנושא הכי ארוך בתורה הוא בניית המשכן וצמד המילים שמסכמות את כל תכנית הבית הוא "לכבוד ולתפארת". המשכן נבנה מהבדים והאריגים האיכותיים בעולם, כלי המשכן נעשו מעשרות טון זהב והכוהן הגדול היה לבוש בבגדי פאר שלא נמצאו בבתי מלכים.

¹ ידוע גם הסיפור על רבי יהושע בן חנניה שענה לבת הקיסר, שהחכמה שורה דווקא בכלי מכוער.

אבל לא רק בבית ה' היה יופי, אלא מצאנו התייחסויות רציפה ליופי אנושי. התורה מקפידה לציין את המראה החיצוני של כל אחת מהאימהות ואף רמת השבחים עולה מאישה לאישה.

בראשית כג: ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים – רש"י: למה נכתב שנה בכל כלל וכלל? לומר שכל אחד נדרש לעצמו ... בת כ' כבת ז' ליופי. **בראשית כד, טז:** והנערה [רבקה] טבת מראה מאוד. **לאה ורחל:** ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה.

התורה אינה מתייחסת רק למראה נשי, אלא גם ליופי גברי:

בראשית לט: ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה. **שמואל א ט, ב:** ולו היה בן ושמו שאול בחור וטוב ... משכמו ומעלה גבוה מכל העם. **שמואל א טז, יב:** והוא [דוד המלך] אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי.

ואם התנ"ך העריך יופי, אצל חז"ל מוצאים הערצה ליופי ואפילו מדהים: **בכי של כאב** על אובדנו של אדם יפה תואר. כאילו עולם בלי יופי הוא עולם עצוב, עולם נכה.

ברכות ה: רבי אליעזר חלה ונטה למות. נכנס רבי יוחנן לבקרו ונפל האור על יופיו דרבי יוחנן. החל רבי אליעזר לבכות. אמר רבי יוחנן: למה אתה בוכה? אם משום התורה שלא התייגעת, 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים'. אי משום חסרון הפרנסה, לא כל אדם זוכה לשני שלחנות. ואי משום פטירת הבן, הוציא רבי יוחנן עצם והראה שזה עצם בנו העשירי שנפטר. השיב רבי אליעזר: **על היופי שלך שיבלה בעפר אני בוכה.** הסכים רבי יוחנן שעל זה ראוי לבכות ובכו שניהם.

עבודה זרה כ: רבי עקיבא ראה אשת טורנוסורפוס הרשע, ירק שחק ובכה, ירק - שהיתה באה מטיפה סרוחה. שחק - דעתידה להתגייר ויתחתן עימה. בכה - שהיופי הזה יבלה בעפר.

ואנחנו מבולבלים: האם היופי הוא "שקר והבל" כדברי שלמה המלך או נכס רב כוח שהעולם חסר בלעדיו? ומה בסופו של דבר ההבדל בינינו ובין תרבות יוון להבדיל? (ראו בהערה² הסבר פשוט).

אנו רוצים לפתח נקודה נפלאה הקשורה ביוסף הצדיק. היא לא עוסקת ספציפית במשמעות היופי, אלא במשמעות עולם החול בכלל ומשם נשוב אל נושא היופי. הנקודה הבאה היא ככל הנראה הנושא המשמעותי ביותר בתורת הרבי מליובאוויטש ביחס לפרשת יוסף ואחיו.

ב. במרכז פרשת השבוע, מקץ, שנקראת תמיד בשבוע של חנוכה³, עומדת שאלה בסיסית. זו השאלה עליה מתייבב כל סיפור הפרשיות הללו: איך יתכן שאחי יוסף לא הכירוהו? ולא ידעו כיצד הוא זיהה את כולם אחד-אחד? מצד אחד, כמה אדם משתנה בעשרים שנה ובפרט שהוא היה נראה אחרת לגמרי מהמצרים סביבו? ולא ידע, כיצד ידע לזהות כל אחד מהם לפי סדר הגילאים?

אחרי יותר מעשרים שנות פרידה - זה קרה. יוסף קיבל מידע שעשרה אחים נכנסו למצרים לקנות אוכל. הדיווח אמר שהם נכנסו למדינה בעשר כניסות שונות והפרט הזה היווה עילה מספקת כדי לעצור את כולם באשמת ריגול חמורה. למה לא הגשתם את הדרכונים בעמדת בידוק אחת?

² מקובל להסביר שהתורה מעריכה יופי כשהוא מבטא איכות פנימית. לעיתים המראה החיצוני משקף אצילות והדר (כמו "העיניים הכחולות של הרבי מליובאוויטש ששיקפו ים של רגישות ואהבת ישראל..."). ואילו שלמה המלך התכוון ליופי חיצוני כשלעצמו. ראו תורת מנחם א בהתחלה לגבי יופי התואר של האדמו"ר הקודם, ולקו"ש יט/83 לגבי הכרזת בנות ירושלים "תנו עיניכם ביופי שאין האישה אלא ליופי".

ואולם אי אפשר למצות את הנושא בכך, ולו משום שמגילת אסתר מתארת את וּשְׁתֵי כַ"טוֹבֵת מֵרָאָה" וכי כוונתה ליופי פנימי? וכן אחשוורוש לקח את אסתר שהייתה "טובת מראה" וכי מישהו שם התעניין ביופי פנימי?
³ **הקשר בין מקץ לחנוכה:** פרשת "מקץ" נקראת תמיד בשבוע של חנוכה וישנו רמז הקושר בין השניים. בסוף כל פרשה מופיע באותיות קטנות סיכום מספר הפסוקים בה וכן פסוק הקשור למספר הזה. פרשת מקץ היא הפרשה היחידה שאדם גדול כלשהו החליט להוסיף בסופה עוד פרט: את **מספר המילים בפרשה: 2025**. דורשי רשימות אמרו כי אותו אדם רצה לקשור בין הפרשה לחנוכה: המילה "נר" היא בגימטריה 250 ושמונה נרות חנוכה הם אלפיים. מתחילים להדליק נרות חנוכה בכ"ה בחודש והנה קיבלנו אלפיים ועוד 25.

האחים לא הבינו מאיפה נחתה הצרה הזו והם הצטדקו שבסך הכול באו לבקש אוכל עבור אביהם ואחיהם הקטן שנשאר בבית. השליט העקשן התעורר לשמע המידע הזה ונעתר לשחררם בתנאי שיורידו למצרים את אחיהם הקטן. כאשר שבו עם בנימין, הושיב אותם לארוחה משותפת סביב השולחן והדהים אותם בכך שידע לסדר את ישיבתם בדיוק לפי הגודל שלהם.

אבל העיקר חסר מהספר: איך הסיפור המדהים התרחש? איך עשרה אחים לא זיהו אח שלהם?

3. בראשית מב: וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות ... ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירו – רש"י: שיצא מאצלם בלא חתימת זקן ועכשיו בא בחתימת זקן.

רש"י מפרש בפשטות שהוא עזב אותם כילד בן 17 עם לחיים חלקות וחזר גבר בן 39 עם זקן עבות. אבל קשה להבין: א. וכי נעלמו מהם התווים יפי התואר של רחל?! וכי היה עוד גבר במצרים ובעולם כולו שתואר "כיפה תואר ויפה מראה"? וכי לא ראו את דמיון הפנים ליעקב ככתוב "אלה תולדות יעקב יוסף"? יתירה מכך: הרי יוסף היה מסתמא בהיר עור, כבן משפחה שהגיעה מאסיה, לעומת המצרים שהיו כהי עור כבני אפריקה ואיך לא ראו ההבדל בינו לפרעה ועבדיו? נשים לב שתמיד מציירים נוגשים מצריים ככהי עור, ואולי המקור לכך הוא מדברי אברהם לשרה: "עתה ידעתי כי אישה יפת מראה את" ורש"י מפרש (דלכאורה מה התחדש עכשיו שלא הכיר במשך חמישים שנות נישואיהם עד אז): "שהמצרים הם כושים" ולכן הבחין בהבדל בינה לבינם.

ב. שאלת מפרשים רבים: איך לא זיהו אותו לפי הקול? הרי הגמרא קובעת (חולין צה, ב) שסומא מותר באשתו משום שמזהה אותה לפי הקול שלה וזה נחשב לסימן ברור כמו טביעת עין?

ג. אם לא זיהו אותו בגלל הזקן, איך ידע לסדרם בשולחן לפי הגיל? במיוחד כיצד זיהו את יששכר וזבולון, שהיו בערך בני גילו ועזב אותם בלי זקן ועכשיו היו גברים בני ארבעים?

ביחס לשאלה כיצד לא זיהו את קולו, עונים כמה מפרשים כי יוסף נזהר לדבר איתם באמצעות מתורגמן וכך לא שמעו מעולם את קולו. **רשב"ם: מן הקול לא היו מכירים אותו כי על ידי מתורגמן היה מדבר עמהם.**

ביחס לשאלה כיצד זיהו את אחיו הצעירים שהניחם בלי זקן, עונים שהאחים עצמם הסגירו שמותיהם כשדיברו ביניהם: **חזקוני: לפי שהיו קוראין זה את זה בשמם.**

וביחס לכללות התמיהות, עונה הרמב"ן שהם הדחיקו את קיומו. הם פשוט שכחו ממנו ולא העלו בדעתם שהוא יכול לעבור היפוך כזה למשנה למלך מצרים. **רמב"ן: והם לא הכירוהו שלא נתנו לבם שיהיה העבד אשר מכרו לישמעאלים הוא השליט על הארץ.**

ואולם תורת חב"ד רואה את הדברים ברובד אחר לחלוטין. כאן נפתחת יריעה שהיא נושא עיונו: בין יוסף ובין האחים עמדה חומת אבן אדירה, חיץ פסיכולוגי-רוחני, שהם לא היו מסוגלים לחצות אותו. אולי משהו החשיד אותם בקול ובמראה החיצוני, אבל חצץ ביניהם מרחק אישיותי-פנימי שהאפיל והעיב על הדמיון החיצוני.

יוסף היה היהודי הראשון שניהל מדינה, ולא סתם מדינה, אלא המעצמה הכלכלית החזקה בעולם – מין שילוב של ארצות הברית וסין גם יחד, והם לא העלו בדעתם שכן של יעקב אבינו יכול להיות שקוע בכסף וחשבונות. בעיניהם, יהודי היה מי שחי חיי בדידות ורוח ולכן השליט שמבוקר עד ערב מנהל שדות ותבואה – הוא אדם זר שרחוק מהם שנות אור.

בואו ניכנס לאחד הרעיונות המופלאים בספר בראשית: הספר מתאר שני מקרי אלימות נוראים במשפחה. שני שנאות אחים שיוצאות משליטה וחוצות את הגבולות. המקרה הראשון הוא שנאת קין להבל, ואחר כך שנאת יוסף ואחיו. אבל מה מביא לתגובות נוראות כאלו? האם אחים יניפו חרב רק בגלל קנאה?! הרי אפילו עשו לא הרג את יעקב בחיי אביו, והאם אחי יוסף היו גרועים יותר ח"י?!

האמת היא שאפשר למצוא דמיון מדהים בין שני המקרים – קין והבל ויוסף ואחיו: התיאור היחיד שנותנת התורה על קין והבל הוא: הבל היה רועה צאן, לעומת קין שהיה עובד אדמה. הבל הביא

מנחה מהצאן ואילו קין הביא מפרי האדמה, ולאחר שמנחת הבל התקבלה ומנחת קין לא התקבלה – קם קין על אחיו והרגו נפש. וכאן פלא פלאות, ההבדל הזה בדיוק בלט בבית יעקב אבינו: בעוד ששלוש האבות וכן השבטים היו רועי צאן, יוסף היה הראשון בעם היהודי שהלך לכיוון אחר: הוא עבר לעיסוקים יותר מסועפים ובכללם עבודת האדמה.

החלום הראשון של יוסף עסק בעבודת האדמה: כל השבטים מאלמים אלומים בשדה והאלומות של האחים ניצבות ומשתחוות לאלומתו. אבל איך נולד חלום על עבודת אדמה? הרי איש מהם לא היה עובד אדמה והיה עליו לחלום שהם רועים את הצאן וכל הכבשים משתחוות לכבש שלו? הפלא היותר גדול הוא שהחלום **מקדים את המציאות**: כשעבר לנהל את ממלכת מצרים הוא אכן מתמקד בתוכנית החומש הגדולה של **זריעת האדמות שתייצר מספיק אוכל עבור שבע שנות הרעב**.

ספרי חסידות מוצאים כאן שני קטבים שקורעים עד העולם היהודי עד היום הזה: פסיכולוגים אומרים שמאבק אלים הוא דרך להיאבק על **הקיום**. תגובה אלימה היא צעד נואש להוכיח שאני **קיים ובעל ערך**. המילה "כבוד" הוא מלשון "כובד" משום שהיא הופכת את האדם לבעל משקל ונוכחות, כמו ילד שנעדר ומתעניינים בשלומו. ההיפך מ"כבוד" היא "נקלה", מלשון "קל", שמשמעותה שהאדם אינו בעל משקל ואין ערך לנוכחותו ולכן הרגשת היעלמות מייצרת אלימות.

אם שני מאבקי האחים הללו יוצאים משליטה עד כדי "לכו ונהרגו", צריך לומר כי היה כאן איום של הקיום. זאת לא הייתה סתם קנאה על המעמד המרכזי בבית, אלא מחלוקת אימה בשאלה, דרכו של מי נחשבת ומטפסת גבוה יותר בעיני הקב"ה. כשהקב"ה דוחה את המנחה של קין, הוא מרגיש שדרכו בעולם כעובד אדמה היא חסרת ערך, חסרת קיום, ולכן אין לו מה לתרום ולהשאיר מורשת. וכך בין יוסף לשבטים, השיטה החדשה שיוסף מפתח כעובד אדמה, רומזת להם שהשיטה שלהם כרועי צאן לא נכונה ואינה בעלת משמעות. ומכאן יוצאים העניינים משליטה.

האבות והשבטים התפרנסו והתעשרו, אבל הקפידו לעשות זאת בעיקר⁴ מרעיית צאן, שכן זה העיסוק **הגשמי – הכי רוחני שיש**. זאת עבודה שמייצרת כסף, אבל משאירה את הרועה נטוע בעולמות עליונים. ראשית, זאת עבודה עם יצורים חיים, בעלי נפש, שהעיסוק בהם מעורר לרחמים ורגישות (כמו הסיפורים על משה ודוד שגילו רחמנות לצאן). שנית, שעות העבודה הן גמישות ואפשר להוציא את הצאן למרעה עכשיו וגם יותר מאוחר. שלישית: המרעה עצמו מתנהל בטבע הפתוח היכן שרואים את השמים והכי חשוב: זמן המרעה הוא חופשי למחשבה והתבוננות. בסיפורי חסידים מקובל שנפש של רועה היא נפש עמוקה (סוג של דיג...), הוא עומד בשדה הפתוח עם החליל או מעוטף בטלית ותפילין ושר לאלוקים באהבתו אליו.

העיסוק במרעה מסמל אדם שמנהל את העסק ולא העסק שמנהל אותו. הוא עובד בשביל לחיות ולא חי בשביל לעבוד. (ראו סיפור מושלם בהערה⁵).

יוסף הצדיק, לעומת זאת, פורץ דרך חדשה. הוא היהודי שהגיע לעמדת ההשפעה העולמית הגדולה אי פעם. הוא הופך להיות האיש שמוביל את המעצמה המצרית בשיא כוחה, ועוד בשנות הרעב הגדול

⁴ ליתר דיוק, אברהם היה גם מלונאי ועל יצחק כתוב שהוא זרע אדמה בגרר, ואולם כנראה שלא זה היה מקור עושרם העיקרי כי אם המקנה בבקר ובצאן, כמסופר בתחילת פרשת לך לך על המריבה בין רועי לוט לרועי אברהם, וכן בפרשת תולדות על יצחק: "ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אותו פלשתים".

⁵ החסיד רבי משה חיים אלפרוביץ היה עובד ה' בכל לבו ונפשו. באמצע שנות השלושים של המאה הקודמת עלה ארצה מרוסיה ומצא עבודה כשוחט בירושלים. פעם בערב יום כיפור הוא עמד ושחט תרנגולים לכפרות וראה שהתור אינו נגמר. אנשים עומדים ואין לדבר סוף. הוא שלח את בנו לראות מה קורה אצל השוחטים האחרים והבן חזר וסיפר שכולם עומדים בלי עבודה.

רבי משה חיים הבין שיצא שמעו כצדיק שהגיע מרוסיה וכולם רוצים שהוא ישחט עבורם. הוא הזדעזע לשמוע שהוא משיג את גבול הוותיקים והניח את הסכין מידו והודיע שלא ישחט יותר. הוא מצא עבודה בחברת "סולל בונה" והחל לעבוד בפרך כפועל בניין. מספרים עליו כי היה שקוע במחשבות כה עמוקות בעת הבנייה, עד שפעם בנה את כל החדר ולא ראה ששכח להניח פתח וכך ננעל בפנים...

מנהל העבודה ריחם עליו, הוא ראה יהודי בעל דרגה שצריך לשבור גופו בעבודה מפרכת בחומר ובלבנים והעביר אותו לעבודה משרדית במזגן. אבל רבי משה חיים ביקש לחזור ללבנים. הוא הסביר כך: כתוב "יגיע כפיך כי תאכל", צריך לעבוד עם הידיים אבל את הראש צריך להשאיר פנוי למחשבות עיוניות, ואולם עבודה משרדית תופסת את הראש שלי ואינני מוכן להניח את הראש בתוך הניירת...

שאיים על קיומה. בכך הוא מייצג דרך חדשה לעבוד את ה': לתפוס עמדות כוח בעולם ולכוון את ההנהגה הטבעית לקדושה.

סגנון העבודה הזה מסמל בזעיר אנפין כל עובד אדמה (ראו השיחה הידועה בלקו"ש חלק ד על טענת המרגלים). הנביא אומר: "עובד אדמתו ישבע לחם". כלומר, רק אדם שהופך להיות עבד לאדמתו ישבע לחם. הסמל הנצחי של עובד האדמה הוא הפועל המיוזע עם הגב הכפוף והמצח נוטף הזעה. הוא משועבד לעונות השנה וחייב לעבוד לפי תנועת השמש, הוא משכים לפנות בוקר להשקות את האדמה לפני שתצא השמש והוא רדוף מהאיומים המסכנים את הצמיחה. גרוע מכך: עבודת האדמה עלולה לייצר **התרחקות מאמונה** והתמכרות לכוחות הטבע, משום שהחקלאי תלוי בגשם.

ובכל זאת עובד האדמה מכיר בעולם הזה ויכול לו. הוא "מאמין בחי העולמים וזורע". למרות שכל כוחות נפשו נתונים לכללי הטבע, הוא מביט למעלה ויודע שהטבע הוא קדוש. זה רובד נעלה ביותר בעבודת ה' – שיוצר הרמוניה והתמזגות בין העולמות ומוכיח שאין עוד מלבדו.

כעת אפשר להבין למה "הם לא הכירוהו": הלב התקשה להאמין שזה יוסף. יכול להיות שפניו הזכירו מישהו מוכר, אבל האישיות הייתה רחוקה כרחוק מזרח ממערב. אח שלהם שינהל מדינה?! בן של יעקב אבינו שיכלה את ימיו על כסף ותבואה מצריים במקום תורה ותפילה במרחב הפתוח?!

תורת מנחם תשכ"ג/158: השבטים היו רועי צאן משום שבחרו עבודה שיוכלו להיות בהתבודדות מהעולם לפי שעבודתם הייתה בבחינת 'מרכבה לאלוקות' (שמסורה לרצון הרוכב) ולא רצו שהעולם יבלבל אותם מכך. אמנם יוסף היה שליט בארץ מצרים וגם בבית פוטיפר היה עסוק בניהול כתבי החשבונות, ומכל מקום ענייני העולם לא בלבלו אותו. ולכן נאמר 'והם לא הכירוהו', כי השבטים לא הכירו מדרגת עבודת יוסף שיוכל להיות עסוק בענייני העולם ובאותה שעה להיות מרכבה לאלוקות.

מה באמת היתרון בגישת יוסף? הייעוד היהודי הוא הרבה יותר מתפילה ולימוד באוהלי תורה, הוא לחבר עליונים ותחתונים וליצור **מרחב קדוש**. להיות "ממלכת כהנים" בעולם האמיתי, זה שמתנהל במגדלי פאר ומשרדים ממוזגים ולייצג את הקב"ה במרחב. בעל עסק מוכיח שהטבע עצמו קדוש וכשם שהקב"ה נמצא בתפילה, הוא נמצא בתל אביב ובניו יורק. בעל עסק הוא **שליח במרחב הציבורי**. כשהוא סוחר ביושר, כשהוא מחלק מהצלחתו לעניים ועוצר את המסחר להתפלל מנחה, הוא מוכיח שאין פינה אחת שלא מנוהלת על ידי הקב"ה. (ראו תוספת מופלאה⁶ בהערה).

כמובן, אנו זקוקים לשבט אחד, שבט לוי, שיהיה מסור כל כולו לעבודת ה' כדי להעניק לנו השראה להתעלות מעל העסק, אבל רוב שבטי ישראל נועדו לעשות את העבודה בשטח ולהציף את הקדושה במרחב הציבורי. ולכן רוב עם ישראל באופיים הם בעלי עסק ולא יושבי אוהל.

ג. כעת נשוב אל נושא היופי בו פתחנו: חז"ל אמרו "אישה נאה, כלים נאים ודירה נאה מרחיבים דעתו של אדם". הוי אומר שהיופי הוא מהנדבכים המהותיים בעולם הזה. היופי לא נברא בטעות או כפסנט מכוער של היצר, אלא מהווה את אחד היסודות עליהם קיים העולם.

⁶ עובדה היא שרוב בני ישראל מתאימים באישיותם להיות בעלי עסק ולא יושבי אוהל שתורתם אומנותם. עד כמה שנדבר במעלת שבט לוי שהיו מסורים ונתונים לעבודת ה', אבל טבע בני אדם נוצר בידי הקב"ה ולא בידינו וזאת עובדה שרוב בני ישראל מתאימים ליישוב העולם. מכאן מוכח (ראו ליקוטי שיחות לה ויצא) כי עיקר תפקיד בני ישראל בעולם נעשה על ידי בעלי העסק. בכך מברר שם מהלך מיוחד במינו: הגמרא מביאה מחלוקת רשב"י ורבי ישמעאל האם יהודי רשאי לעבוד רוב היום לפרנסתו, כגישת רבי ישמעאל, או לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי, כגישת רבי שמעון בר יוחאי. והגמרא מסכמת: "הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם וכרבי ישמעאל ועלתה בידם". והדברים תמוהים: האם רשב"י אמר לשנות את הגישה שלו בעקבות העובדות?! ואם רוב עם ישראל יחליטו שלא נוח להם לסגור העסק בשבת – נבטל השבת ח"ו?! מסביר הרבי בעומק: רבי ישמעאל טוען טענה עצומה: את האופי שלנו לא אנחנו יצרנו, "לך לאומן שבראני". העובדה שרוב עם ישראל מתאימים באישיותם להיות בעלי עסק, מוכיחה כי עיקר הייעוד היהודי מתבצע במשרדים ובמקומות העבודה.

הרמב"ם מסביר כי היופי נועד למשוך את לבו של האדם לעולם. לפעמים חש אדם עייפות, שחיקה ומיאוס – והיופי המופלא בטבע מחזיר לו את הצבע לפנים ומשיב את חשק החיוניות. בכך דומה היופי לשאר תענוגי הטבע, מוזיקה, ריח וטעם – כולם יצירות אלוקיות שמחברות אל החיים ומעניקים משמעות לקיום. אחר כך יכול האדם להתעורר מעייפותו ולעשות טוב יותר את עבודתו לה'.

שמונה פרקים להרמב"ם ה: אם התעוררה עליו מרה שחורה, יסירה בשמיעת שירים ומיני נגינות ובטויל בגנות ובבניינים נאים ובישיבה עם צורות נאות, וכיוצא בזה ממה שירחיב הנפש ויסיר דאגת המרה השחורה ממנה. ותהיה הכוונה בכל זה - שיבריא גופו ולהרחיב נפשו עד שתהיה בהירה וזכה לקבל החוכמות ... וקרוב הדבר שעל זה האופן לא יהיו [מלאכות] אלו רעות ולא פעולות הבל, רצוני לומר: ההתעוררות לעשיית הפיתוחים והקישוטים בבניינים ובכלים ובבגדים.

ראוי לשים לב במיוחד למילותיו האחרונות של הרמב"ם: עצם העיסוק במלאכת היופי הוא עיסוק חשוב, משום שהוא תורם לבניינו וקיומו של העולם ומי יודע כמה יהודים חזרו לחייהם בזכות יצירה אומנותית כלשהי. במילים אחרות: לא רק שהיופי אינו עוול, אלא הוא שליחות ומשימה חשובה: לפאר את עולמו של הקב"ה לשם שמים.

אכן כשביקרה גברת "מירי גולדפרב", שהייתה "מלכת היופי" הישראלית לפני הרבי מלויבאוויטש, אמר וביקש ממנה להעביר לחברותיה: "ידוע הפירוש בפסוק 'שקר החן והבל היופי אישה יראת ה' היא תתהלל' – שכאשר האישה יראת ה' היא תתהלל גם על היופי! היינו שהיופי הופך להיות דבר חשוב כשהוא משרת את שליחות ה'".⁷

איפה בכל זאת טעו היוונים? הם הלכו חצי דרך: הם חשבו שהיעד הוא ביופי עצמו, בהנאה עצמה, בעוד שהיופי הוא מדרגה בסולם העולה בית א-ל. 'יהודים אומרים: "השאלה איננה מה אתה עושה, אלא איך אתה עושה?" האם הינך מסוגל לעשות זאת בכוונה הנכונה.

הנה הגדרה עוצמתית בלשונו הקדושה של הרבי:

מכתבי הרבי באנגלית למר חיים יעקב ליפשיץ [אמן הפיסול העולמי ז'אק ליפשיץ]: אמנות הפיסול איננה נכללת במסגרת תחום הכישרונות שלי, אבל לדעתי אפשר להצביע על קשר שחג החנוכה מעלה במוחנו. חנוכה מזכיר את העימות בין היהדות התורנית ובין ההליניזם. אחד ההבדלים בין השניים משתקף בגישה כלפי האומנות: בעוד שהגישה היוונית הייתה להפוך רוחניות לגשמיות, גישת היהדות היא להפוך גשמיות לרוחניות. בעוד שתרבות יוון העריצה את הגוף הגשמי, את יכולותיו המרשימות בספורט ואפילו בצדדים היותר רוחניים כמו אסתטיקה, הדגש היה על היופי הגשמי. היהודי, לעומת זאת - למרות שאינו שולל את הגוף ואת העולם הגשמי בתוכו חי - שם את הדגש על הרוח ועל העדיפות שיש לרוחניות על פני הגשמיות שיכול להתבטא כמובן גם באומנות.

מעניין להזכיר את טעמו של הרב עובדיה יוסף, בשאלה בה פתחנו את השיעור. הרב כותב שיהודי צריך לשים לב למראהו החיצוני, "במיוחד בזמן הזה שכבוד התורה ירד אחרנית עשר מעלות... חובה עלינו להקפיד על כבוד התורה לבלי להשפילה יותר חס וחלילה, כן היה לבוז בעיני הבריות ע"י כך".

⁷ **אולי נשים ירגישו בנוח לספר את הפרט הבא:** היא עוברת לפני הרבי ומבקשת ברכה "שאני אתחתן במהירות". הרבי משיב "בשורות טובות והצלחה רבה" וכופל את דבריו. מאוחר יותר סיפרה שהיא היתה אז בסך הכול בת 20, עוד לא התחילה קריירה ובטח שלא חשבה על חתונה, אבל לאחר ניצחונה בתחרות נתקפה בתחושת בדידות המאפיינת את אלו שמגיעים לפסגה. בלילה שלפני הביקור אצל הרבי, החליטה פתאום שהיא רוצה להתחתן וכך נולדה בקשת הברכה.

שבוע אחר כך, עם שובה לארץ, היא פגשה את בעלה לעתיד, אלי דריקס, שיהפוך מאוחר יותר למנכ"ל מכבי תל אביב. ובניגוד למקובל בתעשייה לצאת כמה שנים, אלי הציע לה נישואין בתוך שבועיים מהיום בו נפגשו וחודשיים אחר כך התחתנו. ראוי לציין כי חרף העתיד של עולם הדוגמנות מירי ממשיכה לנהל אורח חיים צנוע ומסורתי. אלי ומירי נשואים באושר כבר 25 שנה ומספרים לכל מי שמזכיר לשמוע שהכל בזכות ברכת הרבי.

ד. אחרי הכול, אי אפשר לסיים את השיעור רק בהדגשת יתרונו של היופי והעיסוק בכישורים כלליים: בספר הזוהר מובא "נהמא אפום חרבא ליכול". אדם האוכל לחם – צריך להרגיש כמו מי שאוכל פרוסה שנעוצה על פי חרב.

היצר אורב לפתחנו ולכן חייב האדם **להגן על המקצוע!** כלומר, לפרוש רשת הגנות כדי שעיסוקו יהיה אכן לשם שמים. ראשית, אמרו חז"ל שאסור להקדים שום עיסוק לעבודת התפילה בבוקר, וכך ברור שההתחלה תעצב את ההמשך וסדר כל היום יהיה לשם שמים.

שנית, צריך לזכור את סוגיית הנדר והנזירות: אדם צריך כל הזמן לבחון ולוודא שעושה את הנדרש לשם שמים ולא שוקע בתאוות היתר ומותרות.

ומעל ומעבר לכל: על מנת להישאר משפיע ולא מושפע, יהודי חייב לשמור על מרחק מסוים מעבודתו ולא להשקיע בה רובו וראשו. הדוגמה היפה והנפלאה ביותר לכך היא יוסף הצדיק בעצמו.

פרופסור וולוול גרין היה דמות בולטת בקהילה המדעית בארצות הברית. הוא היה מומחה לחקר המחלות (אפידמיולוגיה) ונמנה על הצוות המצומצם שנבחר כדי לחקור אם יש חיים על המאדים. בספרו (פרופסור גרין/111) הוא מספר על וארט חריף ששמע בהתוועדות מהרבי מליובאוויטש בפרשיות השבוע הללו והרעיון שינה את חייו.

הפרשה מספרת כיצד יוסף מבקש ממשרתיו לשחוט כבש ולערוך עבור כולם שולחן לארוחת צהריים, וכאן אומרת התורה פסוק מעניין: "וישימו לו לבדו, ולהם לבדם, ולמצרים האוכלים אתו לבדם". המלצרים הגישו את האוכל בקערות נפרדות ליוסף ולאחיו (כנראה מטעמי ביטחון), אבל גם המצרים "האוכלים אתו" אכלו לבדם. כלומר, יוסף הקפיד לאכול בנפרד אפילו מאנשי הלשכה הצמודים שלו.

זהו מדהים: כל איש עסקים יודע שהזמן הכי טוב לעשות עסקים במשך היום הוא "לאנץ". ארוחת צהריים. מנת הבשר ביחד עם הרוגע של הצהריים הוא זמן מצוין לקרב את הלבבות ולסגור עסקאות. לא סתם עולם המסעדות קיים על "עסקית צהריים". ואם כן, יוסף שפעל בתור שר האוצר של ממלכה ענקית היה אמור להגיע לשיאו בעת ארוחת הצהריים? הוא היה אמור לנצל את ההזדמנות הזו כדי לשבת עם משקיעים מכל העולם ולהציג גרפים על התפתחות הכלכלה המצרית תחת מנהיגותו?

הרבי מלובאוויטש העניק הסבר מרומם (תורת מנחם נא/424): יוסף הקפיד לשמור על **פער בינו ובין המצרים**. יוסף הקפיד לשדר לעצמו ולהם: **אני דומה לכם אבל לא אחד מכם. יש לי שליחות נעלית ועלי להישאר משפיע ולא מושפע**. ולכן דווקא את ארוחת הצהריים המקרבת לבבות, הוא אכל לבד.

זהו בדיוק מה שנתן לו את הכוח הלא-טבעי לשרוד עשרים ושתיים שנה בערוות הארץ. זה הרי לא דבר שהוא בגדר הנורמליות והסבירות. הכוח לכך היה מהעובדה שהוא היה **יהודי גאה**. הוא עשה סימנים לזכור כי הוא דומה להם אבל גבוה מהם. יש לו שליחות נעלית בעולם. פרופסור גרין מספר כי דברי הרבי הדהדו באוזניו ובאותו רגע הוא החליט לחבוש כיפה על הראש באופן קבוע. כדי לזכור שגם הוא "משנה למלך", הוא זכה להיות חלק מהעם הנבחר ותפקידו להעביר מסר ייחודי משלו.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**